

**Олександр Володимирович
КОЗИНЕЦЬ**

НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ

**статті, тези, доповіді
(2020-2023)**

Частина 2

УДК 376 (477)(092)
К 59

Козинець, Олександр

К 59 Наукові публікації. У 2-х ч. / Олександр Володимирович Козинець. Ч 2. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 492 с.
ISBN 978-966-2609-05-7

Акутальні питання спеціальної освіти, дослідження заїкання, навчання та виховання дітей з порушенням слуху та мовлення; постаті, які творили корекційну педагогіку та спеціальну психологію в різні проміжки часу; історичні й сучасні дослідження в галузі спеціальної та інклюзивної освіти.

Для викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться історією корекційної педагогіки та спеціальної психології та її провідними науковими темами. Публікації впорядковані за хронологією написання. Рукопис у двох частинах.

Усі права застережено.

*Копіювання, сканування, запис на електронні носії тощо
будь-якої частини цього видання без дозволу автора
й видавництва заборонено.*

УДК 376 (477)(092)

ISBN 978-966-2609-05-7

© О. В. Козинець, 2023
© Видавництво Ліра-К, 2023

ЗМІСТ

2020

- 57.Козинець О. В. Коротко про заїкання батькам, вчителям та дітям. Психологія та педагогіка: актуальні питання : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, Україна, 10-11 квітня 2020 р.). Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2020. С. 172-176. 6
- 58.Козинець О. В., Полякова Н. Музика як різновид терапії у роботі з дітьми з аутистичним спектром. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. Переяслав, 2020. Вип. 60. С.144-146..... 11
- 59.Козинець О. В. Гіперсензитивні фази, які можуть спровокувати заїкання. Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти в Україні : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24-25 квітня 2020 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2020. Ч. 2. С. 21-25. 17
- 60.Козинець О. В. Проблема заїкання: фізіологія, психологія, причини виникнення (Ближній Схід, Київська Русь, V—XVII століття). Науковий журнал «Габітус» Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій. Видавничий дім «Гельветика», 2020. Випуск 16. С. 81-86. Точка доступу: <http://habitus.od.ua/journals/2020/16-2020/15.pdf> 22
- 61.Козинець О. В., Сіденко А. Сенсорна інтеграція як одна з передумов формування навичок читання у дітей з порушенням мовлення. Гуманітарний простір науки:

досвід та перспективи: зб. матеріалів XXIX Міжнарод. наук. практ. інтернет-конф., 2 грудня 2020 р. Переяслав, 2020. Вип. 29. С. 107-111.	37
62.Козинець О. В., Грималюк Н. В. Історія української логопедії в персоналіях: Марія Аврамівна Савченко. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 39. : зб. наук. пр. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т. імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С. 48-54.....	45
63. Oleksandr V. Kozynets, Iryna, S., Tetiana, H., Olena, P., & Yuliia, B. Current trends in inclusive primary school. Revista Tempos E Espaços Em Educação, 13(32), 2020. P. 1-20. https://doi.org/10.20952/revtee.v13i32.14961 (фахове міжнародне видання, що індексується у WoFoS) http://195.140.227.163:8080/jspui/bitstream/123456789/2256/1/Samoilova_st.pdf	59
64.Козинець О. В. Робота асистента вчителя в інклюзивному освітньому закладі. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Практичні комунікаційні кейси в інклюзивному освітньому середовищі» (Київ, 30 листопада 2020 р.). К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. С. 16-19.	87
65.Козинець О. В., Линдіна Є. Ю. Історія вивчення психічного розвитку дітей з порушеннями в різні проміжки часу (XVI—XX ст.). Science. Innovation. Quality: 1st International Scientific-Practical Conference SIQ - 2020, December 17-18th, 2020: Book of Papers. Verdyansk : BSPU, 2020. P. 45-48.	91
66.Козинець О. В., Линдіна Є. Ю. Ретроспективний аналіз логопедичної допомоги дітям із порушеннями інтелектуального розвитку. Наукові записки	

Бердянського державного педагогічного університету.
Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 3.
Бердянськ : БДПУ, 2020. С. 108-117.95

2021

- 67.Козинець, О. В., Синьов, В. М. Краєвський Рудольф Генріхович. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях : навч. посібник. За заг. ред. В. І. Бондаря, В. М. Синьова. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2021. С. 198-207 109
- 68.Козинець, О. В., Карпець, О. В. Асистент вчителя у закладах шкільної освіти з інклюзивною формою навчання: функції та обов'язки. Перспективні напрямки розвитку сучасних педагогічних і психологічних наук: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, Україна, 12–13 лютого 2021 р.). Харків : Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2021. С. 35-39..... 128
- 69.Козинець, О. В., Дуплик, І. С. Вправи для розвитку творчого мислення у дітей з особливими освітніми потребами. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.]: матеріали XIII міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (м. Київ, 26 лютого 2021 р.). Київ, 2021. С. 202-210. 133
- 70.Козинець, О. В., Ільченко, К. О. Особливості розвитку тонких рухів кисті та пальцевої моторики руки у дітей із тяжкими порушеннями мовлення. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: зб. наук. праць. Переяслав, 2021. Вип. 68. С. 99-102. 142
- 71.Козинець, О. В., Линдіна, Є. Ю. Ретроспектива надання допомоги дітям з різноманітними варіантами порушеного розвитку в Україні: Х—XX століття.

Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія». Том 7. Вип. 1., 2021. С. 19-25. DOI: 10.52534/msu-pp.7(1).2021.18-25	147
72.Козинець, О. В., Глушенко, К. О. Особливості формування статево-гендерної ідентичності у дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип.1. Бердянськ : БДПУ, 2021.С. 99-108. DOI 10.31494/2412-9208-2021-1-1-99-108	164
73.Козинець, О. В. Особливості емоційного стану хворих після інсульту Практична психологія у сучасному вимірі: XII Міжнародна науково-практична конференція науковців та студентів: тези доповідей, Дніпро, 23 березня 2021 р. [Електронне видання].– Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С.104-107.	178
74.Козинець, О. В., Коритіна, А. С. Історія української логопедії в персоналіях: Олена Марківна Гопіченко Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 40. : зб. наук. пр. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т. імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С. 45-52. DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.40.07	182
75.Козинець, О. В., Хорішман, О. П. Формування базових знань у дітей із затримкою психічного розвитку та корекція їхніх недоліків. Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень : збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (17–18 вересня 2021 р., м. Одеса). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2021. С. 35-39	197

- 76.Козинець О. В., Ничаюк Т. С. Історія української логопедії в персоналіях: Заплата Світлана Михайлівна Інноваційна педагогіка. Випуск 39. Видавничий дім «Гельветика», 2021 С. 90-95 DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/39.17>202
- 77.Козинець О. В., Хорішман О. П., Організація дозвілля в сучасній школі для дітей із затримкою психічного розвитку. Людина та соціум : сучасні проблеми взаємодії (психологічні та педагогічні аспекти) : Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24-25 вересня 2021 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2021. С 27-31.....218
- 78.Козинець О. В., Пилипчук І. В., Передумови формування самооцінки в дітей з особливими освітніми потребами. Сучасна логопедія: інноваційні технології. Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (за ред. Савінової Н. В.) Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, 2021. С. 40-45223
- 79.Козинець О. В., Градусова М.І. Писанкарство як метод розвитку передумов опанування навичкою письма у дітей молодшого шкільного віку. Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук : збірник матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної інтернетконференції (м. Мелітополь, 24 листопада 2021 р.) / ТДАТУ: ред. кол. Ломейко О. П., Єременко О.А., Михайлов В. В [та ін.]. Частина 1. Мелітополь : ТДАТУ, 2021. С. 140-143.229
- 80.Козинець О. В., Карпець О. В Альтернативні та додаткові технології навчання соціальної комунікації як спосіб взаємодії з оточенням дітей із аутистичними порушеннями. Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації: Міжнародна науково-

- практична конференція здобувачів освіти та молодих вчених, м. Вінниця, 23-24 листопада 2021 р.: тези / ред. кол. : Драбовський А. Г. та ін. Вінниця: Вінницький кооперативний інститут, 2021. С. 106-110.235
- 81.Козинець О. В., Коломієць Ю. В., Лех К. В. Історія української логопедії в персоналіях: Раїса Авер'янівна Юрова. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 41. : зб. наук. пр. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т. імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. С. 48-54. DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.07242
- 82.Козинець О.В., Линдіна Є. Ю. Ключові віхи в розвитку логопедії: з часів античного світу до початку XVIII століття. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 41. : зб. наук. пр. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т. імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. С. 54-63. DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.41.08255
- 83.**Oleksandr Kozynets, Serhii Korniev, Kateryna Kruty, Antonina Minenok, Iryna Morozova, Tetiana-Yelyzaveta Tsapenko (2021) Diagnosis of the Formation of Grammatical Aspects of Speech in Preschool Age. Revista Românească Pentru Educație Multidimensională. December, 2021, Volume 13(4), 267-282. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/482> Web of Science (WOS)**.....277
- 84.Козинець О. В., Градусова М. І. Формування навичок письма в контексті дитячої поведінкової неврології. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.]: матеріали XXIII міжнародної науково-

практичної інтернет-конференції (м. Київ, 10 грудня 2021 р.). Київ, 2021. С. 118-129.....	296
85.Козинець О. В., Карпець О. В. Спільне викладання як різновид співпраці вчителя та асистента вчителя в умовах інклюзивної освіти. Європейські практики міжкультурного діалогу в освіті: 2021 [зб. наук. пр.]: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15 – 16 грудня 2021 р.) Київ, 2021. С. 164-171.	308
86.Козинець О. В., Карпець О. В. Моделі спільного викладання вчителя та асистента вчителя в інклюзивному класі. Досягнення і перспективи науки, освіти та виробництва: 2021 [зб. наук. пр.]: матеріали II міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 17 грудня 2021 р.). Київ, 2021. С. 90-96.....	314

2022

87.Kozynets O., Syzonov D., Zlotnyk-Shagina O. (2022). The psycholinguistic basis of media neologization caused by COVID-19. Езиков свят / Orbis Linguarum, 20 (1), 62-70. (Scopus) DOI: https://doi.org/10.37708/ezs.swu.bg.v20i1.8.....	320
88.Козинець Олександр, Линдіна Євгенія. Труднощі у навчанні та соціалізації дітей з порушенням зору, слуху та інтелекту. Європейські практики інклюзивної освіти : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 12 травня 2022 року). Київ. С. 100-104.	339
89.Козинець Олександр, Линдіна Євгенія. Труднощі у навчанні та соціалізації дітей із затримкою психічного розвитку, порушення опорно-рухового апарату та розладами аутистичного спектру. В подоланні соціальних та культурних викликів: Європа разом з Україною : збірник тез доповідей Міжнародної	

науково-практичної конференції (Київ, 18-19 травня 2022 року). Київ. С.116-120.....	344
90.Козинець О. В., Линдіна Є. Ю. Рекомендації сім'ям, які виховують дитину з заїканням. Стан та тенденції розвитку науки, освіти і суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 7 червня 2022 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2022. С. 15-17.....	348
91.Козинець О. В., Кравченко Л. О., Олійник А. О. Оніми в романі Олександра Козинця «Картка Марії». International scientific conference «Current trends and fields of philological studies in the challenging reality» : conference proceedings (July 29–30, 2022. Riga, the Republic of Latvia). Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. С.255-259.....	351
92.(95)Козинець О.В, Градусова М.О. Розвиток зорово-вербальних функцій у молодших школярів засобами писанкарства. Соціально-освітні доміанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції: збірник наукових праць; укладач Петровська К. В. 2022. С. 191-196.....	356
93.Козинець О.В. Градусова М. О. Графомоторні навички як складові формування писемного мовлення у дітей молодшого шкільного віку з труднощами у навчанні. Педагогічні науки та освіта : збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Вип. XXXVIII–XXXIX. Запоріжжя :СТАТУС, 2022.С 45-55. https://drive.google.com/file/d/1KyFfv3cLS1v72RFTLeYREI53n5WpWfoc/view	363
94.Козинець О. В., Шевченко А.Ю. Історія української логопедії в персоналіях: Валентина Володимирівна Тарасун. Науковий часопис НПУ імені М. П.	

- Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 43. : зб. наук. пр. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т. імені М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. С. 27-39. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series19.2022.43.03> 379
- 95.(92) Козинець О., Градусова М. Розвиток зорово-вербальних функцій у молодших школярів засобами писанкарства. Спеціальна і інклюзивна освіта: проблеми та перспективи. Тези за матеріалами 15 конференції 17-18 листопада 2022 року / за ред. О. Гаврилова. Кам'янець- Подільський. Видавець Ковальчук О.В. 2022. С. 116-121..... 402
- 96.Козинець О.В. Градусова М. О. Писанкарство як метод розвитку навичок письма та мовлення у дітей молодшого шкільного віку. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. пр. Вип. 3. 2022. С. 137-145..... 409
- 97.Козинець О. В. Погляди суспільства на осіб з інвалідністю в Стародавньому Римі та Греції. Різновекторні підходи сучасної педагогіки для покращення ефективності викладацької, наукової діяльності та самовдосконалення: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 14 листопада. 25 грудня 2022 року. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 24-27. 422
- 98.Козинець О. Технології подолання заїкання в науковій спадщині Рудольфа Краєвського. Науковий мультидисциплінарний журнал «Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти»: матеріали конференції «Дистанційна освіта: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти», 30 листопада 2022 р. Київ: Національний авіаційний університет. № 2, 2023. С.230-240

https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/DEU/article/view/17327/24635	428
99. Козинець О. В., Литвиненко О. О. Синдром дефіциту уваги з гіперактивністю як клініко-психологічна проблема. Проблеми та перспективи розвитку науки, освіти і технологій в XXI столітті: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Ізмаїл, 27 січня 2023 р.): у 3 ч. Ізмаїл: ЦФЕНД, 2023. Ч. 2. С. 28-30.	438
100. Козинець О. В., Шевчук О. М. Особливості роботи мультимедійної команди в інсультному центрі з хворими після інсульту. Сімдесят другі економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, (м. Львів, Україна – м. Переворськ, Польща, 21-22 лютого 2023 р.) / [редкол. : О. Патряк та ін.] ; ГО “Наукова спільнота”; WSSG w Przeworsku. – Львів : ФО-П Шпак В.Б. С.91-95 http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-4206/	441

Подано до друку (станом на березень 2023 року)

101. Козинець О.В., Литвиненко О.О. Діти з синдромом дефіциту уваги з гіперактивністю: загальна характеристика	446
102. Kozynets Oleksandr Scientific Approaches To Overcoming Stuttering (Edited By Rudolph Krayevsky).....	452
103. Kozynets Oleksandr Źyciowa i naukowa droga ukraińskiego defektologa Rudolfa Krajewskiego.....	462
104. Козинець О.В. Ретроспективний аналіз становлення та розвитку наукових досліджень вітчизняної логопедії в XIX ст.	475

ВІД АВТОРА

Я був студентом 4 курсу, коли у 2009 році вийшла моя перша наукова публікація у співавторстві з доцентом В. І. Кротенко, викладачкою кафедри спеціальної психології та медицини тоді ще Інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Відтоді чимало змінилося: станом на березень 2023 року наш колишній Інститут знову став факультетом (нині — факультет спеціальної та інклюзивної освіти), а Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова — Українським державним університетом імені Михайла Драгоманова.

Починалося все з того, що 1 вересня 2010 року мене було призначено на посаду асистента кафедри логопедії за строковим трудовим договором як молодого спеціаліста (Нак. № 386 від 22.09.2010 р.). Шлях від асистента до доцента я пройшов за 6 років. І 1 вересня 2016 року був переведений на посаду доцента цієї ж кафедри до проходження конкурсу (Нак. № 398-П від 27.07.2016 р.). Станом на березень 2023 року я працюю тут і нині.

Тоді, у 2009 році я не знав, як складеться моє професійне життя, й навіть не думав, що мінімум 12 років пропрацюю на кафедрі логопедії (нині — кафедра логопедії та логопсихології УДУ імені М. Драгоманова). Відтоді й дотепер у різних періодичних виданнях в Україні та за кордоном виходили й виходять мої наукові публікації, яких на початок 2023 року назбиралося більше сотні. Це й спонукало мене впорядкувати всі тези та статті, аби зберегти (для себе першочергово) хронологію тих наукових проблем, які мене цікавили.

А що як колись так станеться, що мої наукові розвідки знадобляться ще комусь? Буду радий, що сам зібрав та впорядкував свої праці у двох томах. До першого тому увійшли публікації 2009–2019 рр. (№ 1–56), до другого — 2020–2023 рр. (№ 57–102).

Науковий шлях я розпочинав із дослідження емоційного впливу поезії на підлітків із заїканням. (Такою мала бути тема моєї кандидатської дисертації зі «Спеціальної психології». Спочатку я планував бути кандидатом психологічних наук). Але я швидко втратив цікавість до цієї теми через складність проведення експерименту.

Разом із науковим керівником, академіком В. М. Синьовим, вирішили змінити тему на «Історію вивчення проблеми заїкання» (від античності до сучасності). Але й ця тема була заширокою для кандидатської дисертації.

Фактично за пів року до завершення стаціонарної аспірантури я наважився втретє змінити тему та дослідити постать Рудольфа Генріховича Краєвського, описавши його внесок у сурдопедагогіку та логопедію. З обраною темою успішно справився.

1 липня 2015 року я захистив кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 — «Корекційна педагогіка» з теми «Проблеми корекційної педагогіки у творчій спадщині Рудольфа Генріховича Краєвського». Отримав диплом кандидата педагогічних наук (ДК № 031322 від 29 вересня 2015 року). Основні положення дисертації були висвітлені в 14 наукових публікаціях фахових журналів.

Такі зміни тем можна простежити на початку мого наукового шляху. А вимоги до кандидатської роботи передбачають необхідний мінімум фахових публікацій.

27 травня 2021 року я отримав звання доцента (атестат АД 007870 від 29 червня 2021 року).

Основні навчальні курси, які викладаю: «Аномалії психічного розвитку», «Спецпедагогіка (логопедагогіка) з

історією», «Дитяча практична психологія», «Основи психокорекції та психоконсультавання», «Загальна, вікова та педагогічна логопсихологія», «Логопсихологія», «Інформаційні технології та технічні засоби у логопедії», «Логокорекційні методики», «Логопедія».

Брав участь у Міжнародному проєкті «Share Music Sweden» у межах проєкту «Дай!» (Швеція, Грузія, Білорусь, Україна), 2010–2013 рр.

Готував інформацію для стендів факультету про кафедру логопедії та логопсихології, а також про історію кафедри: видатні постаті кафедри логопедії та логопсихології.

Нині читаю також лекції на курсах підвищення кваліфікації на факультеті спеціальної та інклюзивної освіти, в Інституті післядипломної освіти та довшівської підготовки Івано-Франківська, в Житомирському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти та інших.

До повномасштабної війни та до ковідних часів читав лекції на виїзних курсах у містах: Ізмаїл, Кілія, Кривий Ріг, Тернопіль, Житомир та інших.

Олександр Козинець,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри логопедії та логопсихології
факультету спеціальної та інклюзивної освіти
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова*

57. КОРОТКО ПРО ЗАЙКАННЯ БАТЬКАМ ВЧИТЕЛЯМ ТА ДІТЯМ

На сьогодні існує чимало наукової та популярної літератури про зайкання, але що в першу черг потрібно знати про це батькам, вчителям та самим дітям?

Темп і ритм усного мовлення – це основа, яка об'єднує і координує всі складові усного мовлення. **Зайкання** визначається як порушення темпу, ритму і плавності усного мовлення, обумовлене судомним станом м'язів мовленнєвого апарату [1]. Як правило, воно спостерігається у фізично ослаблених і вразливих дітей.

До теперішнього часу немає єдиного погляду на причину виникнення цього порушення. У той же час всі дослідники згодні з тим, що при появі зайкання має значення ряд факторів: вік дитини, стан її центральної нервової системи, індивідуальні особливості перебігу розвитку мовлення, особливості формування функціональної асиметрії мозку, наявність психічної травматизації, генетичний фактор [4]. Також причинами його виникнення може бути раптовий переляк; ослаблення організму після важко перенесеної хвороби; неправильне ставлення до дитини – надмірні ласки змінюються різкою грубістю; фізичні покарання; залякування; відсутність у дитини розпорядку дня; перевантаження дитини читанням книг; тиск на дитину повторювати складні слова; наслідування чужого мовлення із зайканням; нічні страхи, енурез, підвищена дратівливість, емоційна напруженість; захворювання вегетативної нервової системи; прискорений розвиток мовлення тощо [5].

Зайкання за механізмом свого утворення – дійсно непростий невротичний розлад, який в одних випадках є результатом збою нервових процесів в корі головного мозку (розладу єдиного автоматично регульованого темпу

мовленнєвих рухів – голосу, дихання, артикуляції), що виражаються в кінцевому підсумку мовленнєвими спазмами. Фіксованість уваги на мовленнєвих труднощах поглиблює і ускладнює механізм утворення мовленнєвого потоку. В інших випадках, заїкання може бути результатом зафіксованого рефлексу на неправильне мовлення, яке спочатку виникло в результаті мовленнєвих труднощів різного походження [4].

Ризик виникнення заїкання припадає як правило, на період 2–5 років, коли відбувається активний мовленнєвий розвиток дитини. В силу динамічності цього періоду усунення заїкання на ранній стадії прояву виявляється найбільш ефективним. Проте батьки не завжди роблять спроби змінити ситуацію або ж роблять це непослідовно. Одні батьки надмірно перебільшують значення цього порушення, внаслідок чого з'являється хвороблива фіксація на заїканні. Інші ж батьки іноді прагнуть перевиховати дитину за допомогою інструкцій, дратівливих окриків і нагадувань про заїкання, що не лише не приводить до позитивних результатів, а тільки погіршує ситуацію [3].

Як тільки з'являються ознаки заїкання, дитину необхідно проконсультувати у **психоневролога** та **логопеда**. Безпосередньо в комплексному подоланні цього порушення, крім логопеда й психоневролога, беруть участь різні фахівці. Залежно від умов роботи установи та місця проживання, логопед може використовувати допомогу невропатолога, психіатра, психотерапевта, терапевта, отоларинголога, інструктора з ЛФК, фізіотерапевта, вчителя ритміки, музичного працівника, педагога-вихователя. Робота фахівців спрямована на всебічне вивчення картини прояви заїкання, причин його виникнення, психофізичного стану дитини [4].

В зв'язку з цим батькам та педагогам важливо знати про не лише про сприятливі (сензитивні) періоди розвитку дитячого мовлення, а й про **гіперсензитивні фази, які можуть спровокувати заїкання**.

Період від 1 до 6 років вважається сензитивним для розвитку мовлення. Упродовж цього відрізка спостерігаються обмежені в часі гіперсензитивні фази. *Перша* з них виникає в *період накопичення перших слів*. Умовно – це період від 1 до 1,5 року. Гіперсензитивність цієї фази виявляється, з одного боку, в тому, що адекватне мовленнєве спілкування дорослого з дитиною дає змогу дитині досить швидко накопичувати слова, які стають основою для подальшого нормального розвитку фразового мовлення. З іншого боку, недостатнє мовленнєве спілкування з дорослими, соматичні і психічні стреси призводять до порушення мовлення, яке в дитини тільки формується. Це може виявлятися у затримці появи перших слів, у «забуванні» слів, які дитина вже знала, і навіть у припиненні мовленнєвого розвитку [1, 3].

Друга гіперсензитивна фаза в розвитку мовлення дитини відбувається приблизно в три роки (2,5-3,5р.). У цей період дитина активно *опановує розгорнуте фразове мовлення*, переходить від конкретних до узагальнених форм спілкування. Саме тоді різко ускладнюється внутрішнє програмування мовлення. Реалізація дитиною мовленнєвого задуму на цьому етапі супроводжується не лише психічним, а й емоційним напруженням. Усе це позначається на характері її усного мовлення: в мовленні дитини з'являються паузи, які можуть виникати не тільки між окремими фразами, а й усередині фраз і навіть слів. Поява пауз усередині слів, як між складами, так і всередині складів, свідчить про інтенсивне формування внутрішньомовленнєвого програмування. Але в більшості випадків це не є заїканням і порушенням мовленнєвого розвитку. Цей період просто характеризується певними особливостями мовленнєвого дихання. Дитина може починати мовленнєве висловлювання на будь-якій із фаз дихального акту: на вдиху, видиху, в паузі між видихом і вдихом. Нерідко мовленнєве висловлювання дітей цього віку супроводжується вираженими вегетативними реакціями: почервонінням, дуже частим диханням, загальним м'язовим напруженням [3, 5].

У цей період мовлення самої дитини стає засобом її інтелектуального і мовленнєвого розвитку. У дитини з'являється підвищена потреба в мовленнєвій активності – вона постійно звертається до дорослого із запитаннями. Психічні стреси, а також будь-які види сенсорних депривацій (позбавлення певних видів відчуттів, комунікації) можуть не лише змінити темп мовленнєвого розвитку (затримка мовленнєвого розвитку), а й призвести до патології мовлення (заїкання). Тому роль батьків особливо важлива на цій стадії розвитку дитячого мовлення.

Третя гіперсензитивна фаза (5-6 років) характеризується формуванням контекстного мовлення, тобто самостійного зародження тексту. В цей період у дитини інтенсивно розвивається й істотно ускладнюється механізм переходу внутрішнього задуму у зовнішнє мовлення. Нервова система у процесі мовлення значно напружується. Дитина у цьому віці, з одного боку, надмірно вразлива до якості мовленнєвих зразків мовлення дорослих, з іншого — психічні стреси можуть призвести до виникнення мовленнєвої патології, а низький рівень мовленнєвого оточення — до недостатньої сформованості монологічного мовлення. У подальшому ця недостатність погано компенсується і потребує спеціальної допомоги логопеда [5].

Прояви, які спостерігаються у дитини, коли заїкання з'явилося й почало закріплюватися:

– підвищена збудливість або загальмованість, швидка виснаженість нервової системи, супутні рухи руками, головою;

– негативні або невластиві їй раніше особистісні якості: боязкість, пасивність, замкнутість, підвищена конфліктність, байдужість до рідних, хвалькуватість, егоїзм або ж навпаки підвищена ніжність, надмірна вразливість, боязнь залишатися наодинці;

– підвищений тонус м'язів, часті відволікання, нестійкість уваги, несвоєчасна реакція на звукові та мовленнєві сигнали, збої дихання;

– слова і словосполучення вимовляються з судомними повтореннями або з болісними зупинками-паузами перед певним звуком чи словом;

– дитина раптово замовкає, відмовляється говорити (це може тривати від двох годин до доби, після чого дитина знову починає говорити, але вже заїкаючись).

– вживання перед окремими словами зайвих звуків (а, і); повторення перших складів або цілих слів на початку фрази; вимушені зупинки в середині слова, фрази; труднощі перед початком мовлення. [6].

Крім того батькам і педагогам доцільно сказати, що існує кілька **типів перебігу заїкання**. При *регресивному типі* вся симптоматика заїкання поступово зникає. При *стаціонарному типі* протікання заїкання характеризується достатньою стабільністю і монотонністю перебігу мовленнєвого порушення майже завжди. *Рецидивний тип* перебігу спостерігається тоді, коли є чергування періодів плавного мовлення дитини з періодами яскраво вираженого заїкання. *Хвилеподібний тип* протікання порушення характеризується періодичними коливаннями різної тривалості то в бік поліпшення, то в бік погіршення мовлення, проте повного зникнення заїкання не спостерігається. При *прогресивному типі* перебігу порушення спостерігається тенденція до посилення (погіршення) заїкання [4, 6].

Що можна порекомендувати самій дитині, в якій є заїкання? Існує декілька **правил, яких необхідно дотримуватися дитині з заїканням** в повсякденному житті:

1. Починай говорити тільки після вдиху, на плавному спокійному видиху.

2. Виділяй в кожному слові ударну голосну, щоб таким чином штучно сповільнювати своє мовлення й приховувати затинання.

3. Всі слова в словосполученнях, фразах вимовляй як єдину думку (голос повинен звучати постійно і безперервно).

4. Голос під час мовлення не форсуй і не кричи.

5. Слідкуй, щоб під час мовлення не було напруження й надмірних супутніх рухів руками чи корпусом тіла [5].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белякова Л. И., Дьякова Е. А. Заикание. Учебное пособие для студентов педагогических институтов по специальности “Логопедия” — М.: В. Секачев, 1998. — 304 с.
2. Богомолова А. И. Устранение заикания у детей и подростков. Из опыта работы. — М.: «Просвещение», —1997. — 96 с.
3. В помощь родителям заикающегося ребенка [Текст] : методические рекомендации /сост. В. А. Кондратенко. — Челябинск : Изд-во ЧГПУ, 2015. — 85 с.
4. Кондратенко В., Ломоносов В. Заїкання: феноменологія та основні напрями реабілітації. Посібник для вищих навчальних закладів. — К., 2006. — 70с.
5. Логопедія. Підручник. За ред. М. К. Шеремет. — К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. — 376 с. : іл.
6. Лохов М. И., Фесенко Ю. А., Щугарева Л. М. Заикание: неврология или логопедия. — ЭЛБИ-СПб, 2005. — 608 с.

Козинець О.В., Полякова Н.В.

58. МУЗИКА ЯК РІЗНОВИД ТЕРАПІЇ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З АУТИСТИЧНИМ СПЕКТРОМ

***Анотація.** У статті йде мова про те, як музична терапія може сприяти позитивному короткотерміновому ефекту в осіб з раннім дитячим аутизмом. Аналізуються основні передумови сприйняття музики дітьми з аутизмом, спростовується теорія «особливого музичного таланту» цієї категорії дітей; згадуються різні форми взаємодії, які можна застосовувати в корекційній роботі з дітьми з аутизмом.*

***Annotation.** The article discusses how music therapy can contribute to a positive short-term effect in people with early*

childhood autism. The basic prerequisites of music perception by children with autism are analyzed, the theory of "special musical talent" of this category of children is refuted; there are various forms of interaction that can be used in corrective work with children with autism.

Ключові слова: діти з розладами аутичного спектра, музикотерапія, дитячий аутизм, музичні твори, реакція дітей з аутизмом на музику

Keywords: children with autism spectrum disorders, music therapy, childhood autism, musical works, response of children with autism to music

Навіть сьогодні учені досі не можуть сказати з упевненістю, яка ж причина або причини аутизму. Можливо, задіяний генетичний фактор – синдром фрагільної Х-хромосоми, який і веде до появи аутистичних рис, але далеко не всі діти з аутизмом мають цей синдром. Був період, коли терміном «аутизм» пояснювали будь-які порушення поведінки, не маючи на те досить чіткого діагностичного обґрунтування [5].

Дослідження Сінді Лу Еджертон та Джеффрі Томпсона надають докази того, що музична терапія може сприяти позитивному короткотерміновому ефекту у осіб з раннім дитячим аутизмом. Як наголошував видатний невропатолог і психіатр В. Бехтерев, «сприймання музики не потребує попередньої підготовки і є доступним для всіх. Тобто, музика чинить свій лікувальний вплив за будь-яких умов. За допомогою музичних образів, ритму, темпу, мелодії можна встановити рівновагу в діяльності нервової системи, «розгальмувати загальмованість» дітей, врегулювати кінестетику, виявити музичні здібності та задовільнити естетичні потреби» [1].

В роботах Дж. Елвіна, Е. Уорика, Т. Скрипник, В. Тарасун, Г. Хворової, які присвячені аутизму, відзначається сприйнятливості дітей із аутизмом до музики. Визначаючи